

Върху нѣкои зависимости въ българското земедѣлие

Н. К.

Напоследъкъ бѣха публикувани нѣколко твърде интересни изследвания върху структурата на земедѣлието въ България. Повечето отъ тѣхъ даватъ много задоволително описание на сѣществуващото положение. Особено Анкетата отъ 1933/1934 хвърля обилна свѣтлина върху нѣкои въпроси, свързани съ развитието на земедѣлието въ страната. Въ едно отношение, обаче, се чувствува липса на информация, ако не и на изследване. Това се отнася до проблемата за географския анализъ, който обикновено не отива по-далечъ отъ разграничаването на Северна и Южна България. Съ нѣколко само изключения*, изследователитѣ сж отдавали твърде слабо внимание на ценнитѣ данни по околии, публикувани въ изданията на Главната дирекция на статистиката. Отъ друга страна, нещѣ съмнение, че сжществуватъ значителни различия въ структурата, голѣмината и останалитѣ белези на земедѣлскитѣ стопанства въ отдѣлнитѣ околии и области. Тѣзи различия представляватъ широко поле за допълнително и изчерпателно проучване и могатъ сжщевременно да хвърлятъ нова свѣтлина върху нѣкои общи проблеми на земедѣлието въ страната.

Въ следващитѣ страници ще бжде направенъ опитъ да се освѣтлятъ нѣкои зависимости въ българското земедѣлие. Този опитъ, обаче, не преследва изчерпателното проучване на поставения въпросъ. Напротивъ, целта е по-скоро да се посочатъ нѣкои методи на изследване, които биха могли да се използватъ при анализа на предстоящата публикация на резултатитѣ отъ преброяването 1934. Статистическиятъ материалъ, използванъ при настоящето изследване, бѣ поставенъ на разположението на автора чрезъ благосклонното сѣдействие на Главната дирекция на статистиката. Той се отнася до годината 1926 и включва нѣкои непубликувани досега данни. Материалътъ не е напълно задоволителенъ въ всички отношения (даннитѣ за количеството и стойността на реколтата се отнасятъ за една година!), но може спокойно да бжде използванъ като иллюстрация на нѣкои явления.

* Най-важнитѣ изследвания въ тази областъ се извършватъ подъ ръководството на проф. Я. С. Молловъ, отъ Агрономо-лесовѣдския факултетъ при Университета въ София. Особенъ интересъ представляватъ следнитѣ специални публикации: Я. С. Молловъ и Ат. Ив. Узуновъ — „Земедѣлско-стопански райони въ Пловдивска околия“, София, 1932; Я. С. Молловъ и Кл. Е. Уйплъ — „Земедѣлско-стопански райони въ Ловчанска околия“, София, 1935; Данчевъ и Бабева — „Земедѣлско-стопански райони въ Дупнишка околия“, София, 1935; Господиновъ — „Земедѣлско-стопански райони въ Търговищенска околия“, София, 1938.

Приложенитѣ картограми изразяватъ гжстотата на земедѣлското население на 100 хектара обработвана площъ (изключвайки земята подъ естествени ливади), срѣдната голѣмина на стопанствата, броя на работния добитъкъ на 100 хектара обработвана земя, процента на земята заета съ зърнени храни, процентното участие на индустриалнитѣ растения въ общата засѣта и засадена площъ, производството на зърнени храни на глава отъ земедѣлското население, и общата стойностъ на реколтата на глава отъ земедѣлското население.

Начинътъ на изработването на тѣзи картограми отъ даннитѣ, посочени въ приложението и отнасящи се само до селскитѣ общини (безъ градоветѣ), е съвършено простъ; въ всички случаи околитѣ бѣха раздѣлени на три числено равни групи — съ низка, срѣдна и висока стойностъ на съответното качество. Подробниятъ анализъ на картограмитѣ се предоставя на читателя. Единъ бѣгълъ погледъ върху тѣхъ, обаче, показва, че сжществуватъ известни корелации между отдѣлнитѣ картограми. Така, наприкладъ, значително сходство се наблюдава въ случая съ картограмитѣ, отнасящи се до гжстотата на земедѣлското население и до общото производство на зърнени храни на глава — съ тази разлика, че цвѣтоветѣ сж обърнати. Сжщо така, изпква значително сходство между картограмата за гжстотата на населението и картограмата за броя на работния добитъкъ на 100 хектара обработвана площъ. Обратно корелационно отношение се наблюдава между голѣмината на стопанството и гжстотата на населението. Много други сходства отъ подобно естество могатъ лесно да бждатъ установени.

Корелационниятъ методъ дава численъ отговоръ на тѣзи отношения. Следнитѣ корелационни коефициенти бѣха установени:

1. Гжстота на земедѣлското население на 100 хектара обработвана площъ и брой на работния добитъкъ на 100 хектара: $r = +0.76$.

2. Гжстота на земедѣлското население на 100 хектара обработвана площъ и стойностъ на реколтитѣ на глава отъ населението: $r = -0.58$.

3. Гжстота на земедѣлското население и срѣдна голѣмина на стопанството: $r = -0.65$.

4. Срѣдна голѣмина на стопанството и брой на работния добитъкъ на 100 хектара обработвана площъ: $r = -0.69$.

5. Стойностъ на реколтата на глава отъ земедѣлското население и брой на работния добитъкъ на 100 хектара обработвана площъ: $r = -0.60$.

6. Стойностъ на реколтата на глава отъ населението и срѣдна голѣмина на стопанството: $r = +0.54$.